

МІХАІЛ МАЧАЛЬСКІ – САВЕЦКІ ВАЕННАПАЛОННЫ 1941 ГОДА MICHAIL MACHALSKI – A SOVIET POW OF 1941

М.М. Шыманскі

M. Shymanski

ДУА “Гімназія № 20 г. Мінска”

Анатацыя: у артыкуле аналізуюцца архіўныя дакументы ваеннапалоннага афіцэра Міхаіла Мачальскага. Па дакументах устаноўлены падзеі апошніх месяцаў жыцця афіцэра. Апісваюцца падзеі, звязаныя з публікацыяй сакрэтных дакументаў па ваеннапалонных і адкрыцці мемарыяла з іх памяць.

Annotation: the article analyzes the archival documents of POW officer Mikhail Machalsky. According to the documents, the events of the last months of the officer's life have been revived. The events related to the publication of secret documents on prisoners of war and the opening of a memorial in their memory are described.

Ключавыя словы: ВОВ, Другая сусветная вайна, ваеннапалонныя, канцлагер.

Key words: WWII, POW, prisoners of war, concentration camp.

У сучаснай гістарычнай навуцы, як і наогул у грамадстве, стаўленне да ваеннапалонных паступова змяняецца. З поўнага знявечання і асуджэння, якому падвяргаліся ваеннапалонныя і члены іх сямей у савецкія часы, зараз пачынаюць вяртацца звесткі і дакументы, многія з якіх адкрываюць факты, што сведчаць пра тое, што ваеннапалонныя былі не здраднікамі, а прынялі пакутную смерць замест службы нацыстам.

Такім невядомым героем Другой сусветнай вайны быў і Міхаіл Мачальскі, прадзед аўтара дадзенага артыкула. Ад дачкі Міхаіла Мачальскага, маёй прабабкі, было вядома, што дзед прапаў без вестак у першыя дні вайны ў 1939 годзе. Ніякай іншай інфармацыі не было. Спрабуючы знайсці звесткі пра сваіх родных, я шукаў у сеціве любую інфармацыю, і раптоўна ў 2014 годзе такая інфармацыя з'явілася [5].

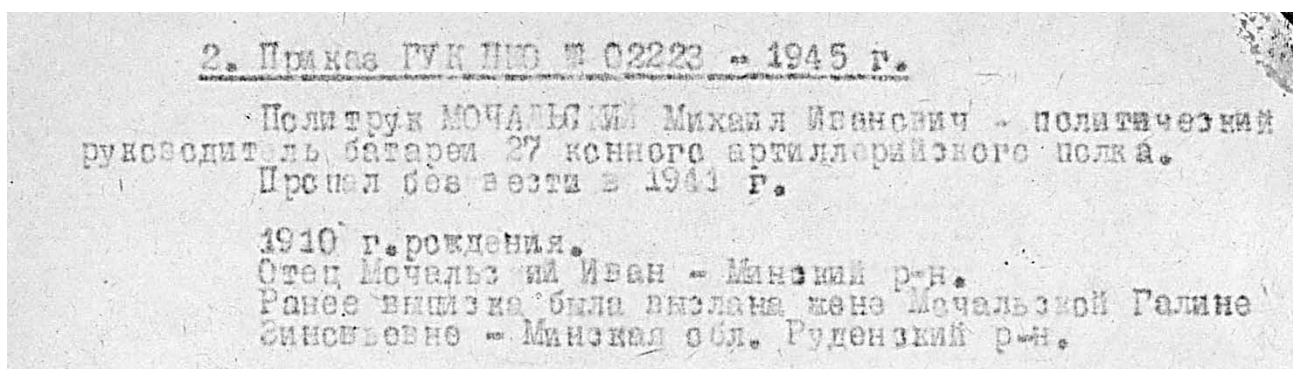

Мал. 1. Мачальскі Міхаіл Іванавіч (1910 – 1941) [2]

Мэтай дадзенага артыкула з'яўляецца зрабіць вядомымі сучаснікам звесткі пра майго прадзеда – Міхаіла Мачальскага, які прапаў без вестак у чэрвені 1941 года, і такім чынам рэабілітаваць яго памяць і захаваць для нашчадкаў праз дакументальныя звесткі.

Мой прадзед, Мачальскі Міхаіл Іванавіч (1910 – 1941), афіцэр Чырвонай арміі, нарадзіўся 1 мая 1910 года ў Мінску. Служыў у коннай артылерыі палітычным кіраўніком, прымаў удзел у Фінскай вайне. Калі пачалася Другая сусветная вайна, сям'я была ў Беластоку.

Напачатку Вялікай айчынай вайны Чырвоная армія несла велізарныя страты, не атрымлівала своєчасовага папаўнення, боепрыпасаў і зброі – і вымушана была адступаць [1]. У канцы першага месяца вайны, калі амаль уся тэрыторыя Рэспублікі Беларусь была акупіравана, старшы лейтэнант Мачальскі быў захоплены ў палон. З таго часу пра яго нічога не было вядома. Усё, што атрымалі родныя – гэта паведамленне аб тым, што ён прапаў без вестак, пра што сведчаць і архіўныя дакументы (мал. 2).

Мал. 2. Інфармацыя аб стратах / ЦАМО: Картатэка ваеннапалонных афіцэраў [4]

Уся інфармацыя пра савецкіх палонных доўгі час была засакрэчана. У 2013 годзе Народны саюз Германіі па даглядзе за ваеннымі магіламі перадаў Расіі спіс 62 савецкіх пагранічнікаў і палітрукоў, жорстка забітых на эсэсаўскім стрэльбішчы Хэбэртхаўзен, недалёка ад канцлагера Дахау [3].

Толькі за першы год вайны, да чэрвеня 1942 года, там былі расстраляны чатыры тысячы ваеннапалонных. Дахау быў вядомы як адзін з самых жахлівых і жорсткіх канцлагероў, дзе ставілі вопыты над людзьмі. Спачатку палонным афіцэрам прапаноўвалі стаць здраднікамі і служыць нацыстам. Тых, хто адмовіўся, фашысты забівалі. На стрэльбішчы Хебэртхаўзен гестапаўцы вучыліся страляць, трэніраваліся на жывых мішэнях, якімі былі савецкія афіцэры [3]. Сярод іх быў і мой прадзед, Міхаіл Мачальскі. Ён выбраў пакутную смерць – але не здрадзіў сваёй Радзіме.

Прачытаўшы пра спіс ахвяр гестапа на сайце “Камсамольскай праўды”, праз пошукавыя форумы, мы знайшлі базу дадзеных “Мемарыял” пра абаронцаў айчыны, якія загінулі і прапалі без вестак у перыяд Вялікай айчынай вайны. Пры дапамозе архіўных дакументаў і звестак, якія паведаміла дачка афіцэра, Лілія Міхайлаўна, з’явілася магчымасць удакладніць невядомыя факты з біяграфіі прадзеда. У базе архіўных дакументаў “Мемарыял” па пошуку даступныя наступныя архіўныя дакументы: 1) інфармацыя аб стратах (прапаў без вестак), 2) інфармацыя з дакументаў па ўдакладненні страт (пра інфармаванне родных), 3) інфармацыя пра ваеннапалоннага.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Personalkarte I: Personelle Angaben Kriegsgefangenen-Stammlager: 307 Oflag XIII D															Gefangenschaft der Gefangenenskarte Nr. 3344 Lager Oflag 62 Oflag XIII D									
Name: <i>Motschajskijs Morawicki</i> Vorname: <i>Michaie</i>															Staatsangehörigkeit: <i>Weiss Russe</i> Dienstgrad: <i>O.Lt</i> Gruppenzahl: <i>3. Art. d. W. Komp. usw. 3a.g.</i> Dienstort: <i>Futtermeister</i> Matritel Nr. (Stammrolle des Heimatstaates): <i>7. Minsk</i> Gefangennahme (Ort und Datum): <i>12.7.41 St. Agschikow'stschi</i> Ob gesund, krank, verwundet eingeleitet:									
Geburtstag und -ort: <i>1.5.1910 G. Minsk</i> Religion: <i>Muslime</i> Vorname des Vaters: <i>Jwan</i> Familienname der Mutter: <i>Anna</i>															Nähere Personalbeschreibung Größe: <i>1.67</i> Haarfarbe: <i>Schwarz</i> Besondere Kennzeichen: <i>Tagen 6.11.11.</i> Name und Anschrift der zu benachrichtigenden Person in der Heimat des Kriegsgefangenen: <i>Belarusien, Minskaja oblast, Rudenskiy rajon, 7/0 Uzman, der. Toljany, Osintik, Jan Minsk, K. Dubenik, St. Kslary of Poljany, Dargobinski Wenden</i>									
Bild: <i>8.10.412</i> <i>Kriegsgefangener</i> <i>Gefangen.</i>															Fingerring: <i>des rechten Zeigefingers</i>									

Мал. 3. Медыцынская картка /Картатэка ваеннапалонных афіцэраў [4]

На аснове дадзеных медыцынскай карты (мал. 3) мы ўстанавілі наступнае. 12 ліпеня 1941 года старшы лейтэнант Мачальскі быў захоплены ў палон у мястэчку Жыткавічы, адкуль быў накіраваны ў размеркавальны канцлагер Офлаг 62 (горад Хамельбург), куды прыбыў трэцяга жніўня. Найменне Офлаг (OflagotOffizierlager) было ўтворана ад слоў “афіцэрскі лагер” і азначала лагер для палонных афіцэраў. 8 кастрычніка палонны афіцэр быў перададзены гестапа і пераведзены ў канцлагер Дахау недалёка ад Мюнхена.

Міхаіл Мачальскі загінуў ад рук фашыстаў на стрэльбішчы Хебертхаўзен. Другога

Мал. 4. Мемарыял ахвярам гестапа ў Дахау [3]

мая 2014 на гэтым месцы быў адкрыты мемарыял ахвярам гестапа. Зараз імя прадзеда ўвекавечана на плітах мемарыялу разам з імёнамі іншых пакутнікаў (мал. 4).

Такім чынам, 74 гады прадзед лічыўся прапаўшым бяз вестак, а зараз вядома, што Міхаіл Мачальскі быў сапраўдным героем, які не здрадзіў Радзіме і не згадзіўся служыць

фашыстам, які разам з сотнямі тысяч абаронцаў загінуў у час Другой сусветнай вайны. Галаснасць аб жорсткіх падзеях і стратах Вялікай Айчыннай Вайны з'яўляецца неабходнай умовай захавання гераічнай спадчыны беларускага народа, а памяць аб тых, хто загінуў і мемарыялы павінны служыць напамінам аб бязлітаснасці фашызму. Імя Міхаіла Іванавіча Мачальскага павінна быць рэабілітавана і захавана для нашчадкаў.

Літаратура:

1. Гісторыя Беларусі : вуч. дапам. / пад рэд. Ю.Л.Казакова [і інш.]. – Мінск, 1996. – С. 390–403.
2. Коц И. Вот мы и встретились, отец / И. Коц // Комсомольская правда [Электронны рэсурс]. – 22.05.2014. – Рэжым доступу: <https://www.kp.ru/daily/26234.3/3115942/>. – Дата доступу: 19.02.2021.
3. Коц И. Живые мишени гестапо / И. Коц // Комсомольская правда [Электронны рэсурс]. – 18.01.2014. – Рэжым доступу: <https://www.kp.ru/daily/26183.7/3071672/>. – Дата доступу: 19.02.2021.
4. Мемарыял: Абагульнены банк дадзеных пра абаронцаў айчыны, якія загінулі і прапалі бяз вестак у перыяд Вялікай айчыннай вайны і пасляваенны перыяд : <http://obd-memorial.ru/>
5. KZ-Gedenkstätte Dachau [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: http://www.kz-gedenkstaette-dachau.de/vicinity_hebertshausen.html – Дата доступу: 19.02.2021.